

Patroni naszych ulic

Prof. Józef Aleksander Łepkowski

Józef Aleksander Łepkowski, syn Franciszka – urzędnika loterii, a potem komendanta Milicji Obywatelskiej, urodził się w 1826 roku w Krakowie i tutaj zmarł 27 lutego 1894 roku Pochowany został na cmentarzu Rakowickim.

Publicysta, konserwator zabytków, pierwszy profesor pierwszej na ziemiach polskich katedry archeologii i rektor Uniwersytetu Jagiellońskiego (1885-1886), pasjonat prehistorii i archeologii, prekursor badań archeologicznych łączonych z historią sztuki, inwentaryzator i konserwator zabytków, szczególnie krakowskich, muzealnik, twórca Gabinetu Archeologicznego UJ, dyrektor Biblioteki Archeologicznej UJ, dyrektor Biblioteki i Muzeum Książąt Czartoryskich, przewodniczący Grona Konserwatorów Galicji Zachodniej, członek Towarzystwa Naukowego Krakowskiego i Akademii Umiejętności. Był członkiem towarzystw naukowych w Wilnie, Wiedniu, Królewcu, Norymberdze, Poznaniu, Berlinie, Dreźnie, Pradze, Wrocławiu. Jako rządowy konserwator zabytków sztuki dla miasta Krakowa, przyczynił się do restauracji wielu zabytków, dzięki jego staraniom w krypcie na Skałce

zostały pochowane prochy Jana Długosza w 400. rocznicę śmierci wielkiego kronikarza.

Wykładał również w Szkole Sztuk Pięknych w latach 1877–1891. Kierował odnawianiem grobów królewskich i sarkofagów królewskich w Katedrze Wawelskiej. Był autorem licznych prac jak np. „Kalwaria Zebrzydowska i jej okolice pod względem dziejowym i archeologicznym”, „Przegląd zabytków przeszłości z okolic Krakowa” „„Broń sieczna” – wyjątkowo ciekawa praca poświęcona historii oręża, oparta na badaniach archeologicznych prowadzo-

Ulica Józefa Łepkowskiego. Fot. Małgorzata Janiec

nych w czasach współczesnych autorowi, „O poszanowaniu zabytków ojczystej przeszłości”, a także „Przegląd krakowskich tradycji, legend, nabożeństw, zwyczajów, przysłów, i właściwości”. Wydawał druki i rękopisy, publikował artykuły i rozprawy w różnych czasopismach. Jego publikacje dotyczyły najróżniejszych problemów. W swoich pracach zdołał poruszyć niemal wszystkie zagadnienia dotyczące dziejów i kultury Polski. Był jednym z ostatnich przedstawicieli nauki o starożytności pojmowanej jako całość. Swoje bogate zbiory archeologiczne ofiarował Uniwersytetowi Jagiellońskiemu.

Największą zasługą Józefa Łepkowskiego dla archeologii polskiej była jej popularyzacja na tle międzynarodowym oraz wśród młodych pasjonatów.

Ulica imienia Józefa Łepkowskiego łączy się z ulicą Jakuba Majora na Prądniku Czerwonym.

Małgorzata Janiec
Radna Dzielniczy III Prądnik Czerwony

Opracowano na podstawie:

„Kraków, ulica imienia...” T. i J. Adamczewscy

Prądnik znany na całym świecie

Choć wielu krakowian ma spory problem z różnieniem Prądnika Czerwonego od Prądnika Białego, są jednak takie prądniki, które są znane w całym świecie, przynajmniej tym naukowym, wśród kolegów po fachu dr. Indiany Jonesa – w środowisku archeologów. Są to prądniki z krze-

mienia wykorzystywane w czasach, gdy po świecie wędrowały mamuty. Literatura światowa dotycząca archeologii poradziła sobie nawet z problemem polskiej litery „ą” lawirując pomiędzy prawie polskim zapisem, a prawie polską wymową słowa „Prądnik” i zapisując ją jako *Pradnik knife*, *Prondnik knife*, *das Pradnikmesser*.

Prądniki jako pierwszy opisał archeolog z Warszawy Stefan Krukowski w 1939 roku, który skorzystał z odkryć w jaskiniach Okiennik koło Zawiercia i Ciemnej w Ojcowie: „Prądniki są nożami pracującymi przede wszystkim skośnie. Ich najogólniejsza morfika: ostrze – bokiem wyprostowanym, dziób (kłująca część wierzchołka) – na jednym końcu tego samego boku, podtylec ukośny od dzioba ku podstawie – bokiem drugim, łukowatym lub załamany. Przydziobowa część ostrza jest najczęściej wyprostowana, a rzadko wygięta lub nieznacznie wygięta; często część ostrza krótka przypodstawowa – lekko załamana albo wygięta(…) Prądniki robiono (…) jednostronnie lub obustronnie, przeważnie obustronnie”. Nazwę dla noża profesor wzięł od rzeczki Prądnik przepływającej przez Ojcow, a następnie przez naszą Dzielnicę III Prądnik Czerwony.

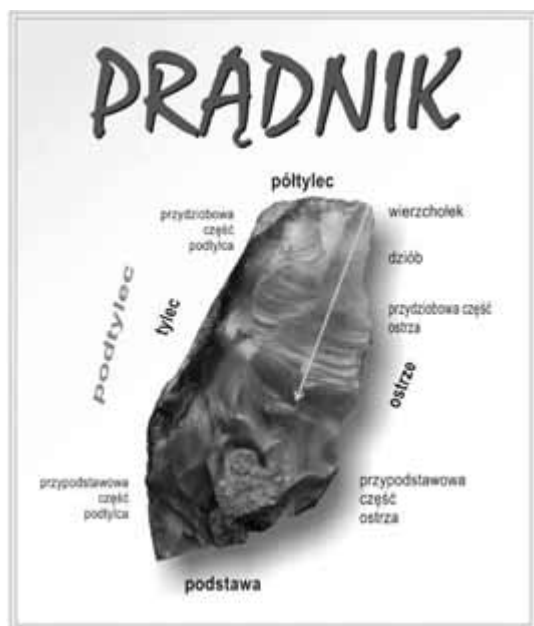
Noże powstały w okresie paleolitu środkowego, w głębokiej prehistorii, datowanej na 350/300 tys. do 40/30 tys. lat temu. Okres korzystania z prądników przewija się w literaturze fachowej jako *Pradnik-Horizont*, *Pradnik Knives Assemblages*, *Pradnick Technique*, *Pradniktechnik*.

W tym czasie Ziemię zamieszkiwali preneandertalczyki i neandertalczyki. Klimat w Małopolsce był wówczas chłodniejszy i suchszy niż obecnie, nasze tereny porastała w większości tajga z przewagą świerków, sosen i modrzewi. Nasi praprzodkowie mieszkali w jaskiniach, korzystali z narzędzi krzemienych, drewnianych i kościanych. Na zwierzyńce polowali oszczepami z krzemienymi grotami, a prądniki służyły im do ćwiartowania mięsa i obróbki skór. Musieli przy okazji uważać, aby samemu nie stać się zwierzyńną łowną dla niedźwiedzia czy lwa jaskiniowego.

Noże, które pomogły niegdyś w rozwoju cywilizacji ludzkiej i sławią Prądnik na świecie można zobaczyć na wystawie w Muzeum Archeologicznym w Krakowie przy ul. Senackiej 3.

Dziękuję za fachową pomoc Pani Annie Tyniec z Muzeum Archeologicznego w Krakowie

Mateusz Drożdż
radny Dzielniczy III Prądnik Czerwony
e-mail: mateusz.drozd@onet.pl

Nóż krzemienisty typu prądnik.

Opracowanie graficzne Damian Stefański, Mirosław Zajac,
Muzeum Archeologiczne w Krakowie